

Vedlegg til Planstrategi 2024-2027

Kapittel A – FNs Bærekraftsmål

Involvering i arbeidet med bærekraftsmålene

Engasjerte og involverte innbyggere

I arbeidet med Våler kommunes samfunnsdel, videre arbeid med å revidere eller utarbeide nye strategier, temaplaner og handlingsplaner, vil FNs bærekraftsmål bli benyttet.

Politikere, næringsliv, lag og foreninger vil være med å delta for å plukke ut de mest relevante bærekraftsmålene for de lokale planene.

For å svare opp utfordringsbildet i Våler kommune kan det være nyttig å knytte disse til en eller flere av de fastsatte bærekraftsmålene.

Bærekraftsmålene er anerkjente og aksepterte, og det er grunn til å tro at det skaper engasjement for innbyggere som ikke til daglig er tilknyttet kommunen, å være med på å finne relevante bærekraftsmål.

Bakgrunn for arbeid med FNs Bærekraftsmål

Kommunene står overfor stadig mer komplekse utfordringer i møte med en raskt skiftende verden, der bærekraft og global utvikling er blitt sentrale temaer. For å møte disse utfordringene på en helhetlig og strategisk måte, har FNs bærekraftsmål blitt en retningsgivende ramme som inspirerer og veileder kommunen og lokalsamfunnet. Kommunale planstrategien tar sikte på å tydeliggjøre betydningen av å integrere FNs bærekraftsmål i lokal planlegging og utvikling.

Bærekraftsmålene utgjør en universell dagsorden som adresserer de mest presserende globale utfordringene, inkludert fattigdom, ulikhet, klimaendringer, miljøødeleggelser, fred og rettferdighet. Lokal samfunn og lokale politikere har en unik rolle og ansvar for å bidra til å oppfylle disse målene, da de står nærmest innbyggerne og har direkte innflytelse på mange aspekter av samfunnet.

I denne konteksten er det avgjørende at kommunene erkjenner at bærekraftsmålene ikke bare representerer globale idealer, men også konkrete retningslinjer for lokal handling. Integreringen av disse målene i kommunal planlegging vil ikke bare styrke samfunnene våre, men også bidra til en mer bærekraftig, rettferdig og inkluderende fremtid. Denne planstrategien vil derfor ha som formål å engasjere for å avdekke de mest relevante bærekraftsmålene for Våler kommune og implementere disse i de kommunale planene. Bærekraftsmålene er med på å påvirke retning og prioritering i lokalsamfunnet. I arbeidet med å prioritere og konkretisere bærekraftsmålene er det viktig at lokale forutsetninger legges til grunn. Kommuneplanprosessen er godt egnet for å forankre dette arbeidet i lokalsamfunnet, og for å drøfte hvordan de lokale aktørene kan samarbeide for å nå målene.

Kapittel B – Klima og miljø

Arbeid med klima og miljø, - en plikt og et ønske

Kommunen er pliktig å inkludere klima- og miljøarbeidet i planer med å skape bærekraftig samfunnsutvikling. Kommunen må aktivt bruke de virkemidler som den disponerer over i arbeidet med å forme framtidig aktivitet. Kommunen vil arbeide for å få til en helhetlig planlegging for å nå klima- og miljømålene.

Våler kommunen har en klima- og energiplan men bør også utarbeide en egen plan for miljø og naturressurser. En viktig del av klima og miljø er forvaltningen av naturverdiene i kommunen. Det er nødvendig at Våler kommunen ivaretar både lokale-, regionale-, nasjonale- og internasjonale forpliktelser og målsetninger i forvaltningen av naturverdiene.

Kommunen er lokal forvaltningsmyndighet av plan - og bygningsloven, og kan utnytte mulighetene dette gir.

- I undervisningsrollen, gi kunnskap til skoler og barnehager om klima og energi.
- Være pådriver overfor lokalt næringsliv, slik at disse gjennomfører tiltak.
- Være pådriver overfor egen befolkning og lokale organisasjoner slik at disse gjennomfører tiltak.
- Være pådriver overfor nabokommuner, fylkeskommune og stat .
- Spesielt relevant for transportløsninger og samferdsel.
- Gjennom informasjonsspredning, sikre oppfølging av klima - og energiplan og informere om utviklingen internt og eksternt.
- Gjennom innkjøp vise vilje til å betale for eventuell merkostnad for mer miljøvennlig leveranse

Våler kommune har en energi- og klimaplan fra 2020. Planer om revidering av energi og klimaplan vil følge av kommunens planstrategi. Våler kommune registrerer at det er økte nasjonale og internasjonale krav i forhold til klimagassutslipp og bærekraft.

Arbeidet med energi- og klimaplan inngår i kommunens plansystem og skal gi føringer for kommunens beslutninger og planlegging, blant annet for myndighet- og virksomhetsutøvelse.

Bærekraft og økonomisk vekst

Utfordringen

Norge har forpliktet seg til å kutte sine klimagassutslipp med 50-55 prosent innen 2030, og regjeringa har sett som mål at Norge skal være eit lavutslippsamfunn innen 2050

Uttalelse frå seminar mellom 50 forskarar frå klimapanelet og naturpanelet:

"Å oppnå bærekraftige resultater blir gradvis enklere når man integrerer en blanding av handlinger på større romlige skalaer, gjennom grenseoverskridende samarbeid og felles konsultativ romslig planlegging. Derfor er det viktig å også ta tak i mangelen på effektive styringssystemer og mekanismer for å forbedre integrasjonen mellom løsninger for klimaendringer og biologisk mangfold."

Det er avgjørende at kommunene gjennom samfunnsplanleggingen bidrar til å iverksette og forsterke tiltak for å nå de nasjonale utslippsmålene.

Likeledes legge til rette for klimavennlig og sirkulær næringsutvikling, eksempelvis som satsingen på Sirkulære Solør. Mål og strategier i samfunnsdelen som underbygger dette, er sentralt. Våler kommune er en skogkommune, og det er ønskelig vi å være tydelige på viktigheten av bruk av tre som materiale i bygg.

Analysemodell

Politikk for:	Reduksjon av klimagassutslepp	Klimatilpassing	Varetaking av naturmangfold	Energiomstilling
Reduksjon av klimagassutslepp				
Klimatilpassing				
Varetaking av naturmangfold				
Energiomstilling				

Norsk senter for bærekraftig klimatilpassing (Vestlandsforskning 2022)

Eksempler på positive og negative samspilleffekter

Energiomstilling vs. biologisk mangfold

Fornybar energi og elektrifisering har positiv effekt på klimagassutslipp, men fører til negativ påvirkning av økosystem under. Bygginga vindmøller, infrastrukturen og drift vil forstyrre levevilkår i lufta, på land og i vann.

“There are no renewable energy pathways that have zero environmental impact” (Gasparatos et al, 2017)

Utsleppsreduksjon vs. klimatilpassing

Fortetting har store fordeler for utsleppsreduksjon, som eksempel redusert energiforbruk og redusert personbilbruk (Seddon, et al. 2021; Huang-Lachmann, et al. 2020). Men med potensielt store ulemper for tilpassing, som eksempel urbane varmeøyer og overvannflom, og biomangfold

Bærekraft og økonomisk vekst

Å minske klimautslipp fra bygg og byggenæringen er en viktig del av å utvikle et bærekraftig, klimavennlig samfunn. Kommunen er oppfordret til å løfte temaet inn som del av satsingen knyttet til bærekraft og økonomisk vekst.

Vannmiljø og naturmangfold

De regionale vannforvaltningsplanene

De regionale vannforvaltningsplanene ble revidert i 2022, og for Våler kommune er det nå regional vannforvaltningsplan for vannregion de norske delene av Västerhavet 2022-2027 og regional vannforvaltningsplan for vannregion Innlandet og Viken 2022-2027 som er gjeldende. Glomma renner

gjennom Våler med ca 17 km, andre elver er Kynna, Bronken og i tillegg har Våler kommune en rekke ferskvann. Forvaltning av vassdrag og området rundt må bli inkludert i arbeidet med kommunedelplanen fremover.

Klimaregnskap

Våler kommune må utarbeide klimaregnskap for å registrere effekten av tiltak som gjennomføres og for å følge opp krav fra overordnede myndigheter.

«Klimakur 2030» er en bred gjennomgang av tiltak og virkemidler som kan bidra til reduksjon i ikke-kvotepiktige utslipp med minst 50 % fra 2005 til 2030. Miljødirektoratet, Statens vegvesen, Kystverket, Landbruksdirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat og Enova står bak rapporten. Denne rapporten slår fast at kommunene i stor grad kan påvirke egne utslipp, gjennom sin rolle, jfr punktene nedenfor;

- **samfunnsutvikler** – pådriver, tilrettelegger og samarbeid med befolkning, næringsliv
- **myndighetsutøver** – planmyndighet, herunder for areal- og transport, tilskuddsforvalter
- **tjenesteleverandør** – utøver av tjenester som utdanning, helse, omsorg og kollektivtrafikk
- **eier og drifter** – bygg, infrastruktur, skog, egen transport, kommunale selskaper og fondsplasseringer
- **innkjøper** – varer og tjenester

Retningslinje «Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning (SPR)» skal blant annet sikre at "kommunene og fylkeskommunene prioriterer arbeidet med å redusere klimagassutslipp, og bidra til at klimatilpasning ivaretas som hensyn i planlegging etter plan- og bygningsloven". Retningslinjen anbefaler at planene bør inneholde "informasjon om klimagassutslipp i kommunen, fordelt på kilder og sektorer. Alle kilder som innebærer direkte utslipp av klimagasser innenfor kommunens grenser, bør inkluderes.

Klimabudsjett og klimaregnskap

Våler kommune må utarbeider et lokalt tilpasset klimabudsjett som viser status og trender i utslipp. Kommunen må videre presenterer tiltak og virkemidler for å nå klimamål, i tillegg til ansvar for oppfølging, gjennomføring og rapportering på tiltak.

For mange kommuner er klimabudsjettet en del av kommunens økonomiplan, og tiltak er en del av handlingsplanen.

Cirka en tredjedel av kommunene har utarbeidet klimabudsjett. Ifølge kommunal veileder kan klimabudsjett defineres som "et styringsverktøy for å oppnå klimagassreduksjoner og andre vedtatte klimamål".

Relevante områder for Våler kommune:

- energiforsyning
- oppvarming
- veitrafikk
- luftfart (?)
- annen mobil forbrenning
- jordbruk
- avløp og avfall

Asplan Viak har utviklet beregningsmodellen Klimakost. Ved hjelp av denne modellen er det mulig å få tak i et øyeblikksbilde av utslipp av aktivitet i kommunen.

Kapittel C Kommunens arealstrategi

«Langsiktig arealstrategi er kommunens overordnede prinsipper for framtidig arealutvikling. Departementet anbefaler at kommunene utarbeider en langsiktig arealstrategi som en del av arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel. Det vil gi kommunen bedre politisk styring over arealbruken, og gjøre planprosessen for arealdelen mer forutsigbar» (Regjeringen.no, 2024).

Arealstrategi er altså politiske føringer for den kommende arealplan.

Arealplanlegging som ivaretar natur har betydning for naturmangfold og økosystemer, opptak og lagring av karbon, overvannshåndtering, og klima.

Trygge og inkluderende lokalsamfunn, friluftsliv, helse og trivsel skal ivaretas gjennom arealplanen.

- Varierte boliger
- Gode fysiske rammer for hverdagslivet
- Natur- og kulturmiljø som ressurs
- Tilrettelegge for bedre levekår og folkehelse
- Varierte møteplasser og tilbud på tvers av alle aldre

For Våler er det viktig med levende bygder og tettsteder og planarbeidet skal være med på å sikre framtidig bosetting i distriktet. Samtidig skal det tilrettelegges for mere mobilitet og mulighet tilpasset folkehelse og kommunal ressursinnsats. Den enkelte innbygger må få anledning til å bo i egnet bolig tilpasset egen helsesituasjon.

Arealstrategi – Våler kommune

Arealstrategien er bindeleddet mellom samfunnsdelen og arealdelen i kommuneplanen. Arealstrategien vil gi hovedprinsipp og føringer for framtidig arealbruk, slik at kommunen kan sikre en bærekraftig utvikling.

Bærekraftig utvikling i hele kommunen

Våler kommune skal være en attraktiv kommune med sentrum og grender hvor det er godt å bo for alle, videre skal det være mulig å leve miljøvennlig og ivareta bærekrafts hensyn.

De store og sammenhengende naturområdene representerer viktige verdier som må forvaltes på en bærekraftig måte. Naturressursene skal også i fremtiden gi grunnlag for næring, friluftsliv og naturoplevelser.

Prinsipper for det videre arbeidet med disponering av areal

Samskaping¹ skal brukes i arbeidet med arealplanlegging for å fremme innovasjon, stedsutvikling, lokal identitet og sosial bærekraft.

1) Våler

Våler kommune skal ha et allsidig botilbud til en sammensatt befolkning

2) Klima og natur i Våler

De store naturområdene, Glomma og det rike kulturlandskapet skal forvaltes med fokus på bærekraft. Vålers naturområder skal dempe konsekvenser av klimaendring, den vil absorbere store nedbørmengder, dempe vind og gi skygge når temperaturen øker.

3) Vekst og attraktivitet

Våler kommune utvikles for å tiltrekke flere nye innbyggere, særlig barnefamilier, unge voksne og førstegangsetablerere. Kommunen skal kunne tilby gode bosteder og arbeidsplasser.

4) Sentrumsutvikling

Sentrum, Vålbyen, skal ha nødvendige tilbud til kommunens innbyggere. I Vålbyen skal det være grønt og frodig med sosiale møteplasser for barn, unge, voksne og eldre. Videreutvikle Våler sentrum som et godt tettsted med varierte muligheter for både handel, næring, offentlige tjenester og boliger.

5) Attraktive næringsarealer

Kommunen skal arbeide med å tilrettelegge næringsområder. Våler vil være offensive og sikre at kommunen til enhver tid har et variert utvalg av godt egnede og attraktive næringsarealer for ulike typer virksomheter.

6) Bærekraftig utvikling

Våler kommune vil prioritere gjenbruk av bygningsmasse. Tilrettelegge for bærekraftig næringsutvikling for næringslivet, blant annet gjennom Sirkulære Solør konseptet.

---

¹ *Samskaping er både en metode for samarbeid og innovasjon, men også et prinsipp for framtidens samfunnsutvikling. Gjennom å samskap samler vi ressurser fra for eksempel kommune, innbyggere, foreninger og næringsliv. Sammen identifiserer vi utfordringene, og finner nye og bedre løsninger, som vi gjennomfører i fellesskap

Våler kommune vil tilrettelegge for bærekraftig boligutbygging- og utvikling slik at innbyggerne har mulighet for egnet bolig i den livssituasjonen de befinner seg i. Bærekraftig boligutvikling gjelder gjenbruk- og nybygg, infrastruktur, samferdsel og livsløpsbehov.

7) Folkehelse

Våler kommune skal tilrettelegge arealer for et aktivt friluftsliv og aktivitet, dette for å sikre aktive innbyggere og god folkehelse.

8) Kommunikasjon, samferdsel og infrastruktur

Et velfungerende transportnett internt og til omliggende regioner er avgjørende for samfunnsutviklingen. Kommunen vil arbeide for god vegstandard og elektrifisering av Solør-banen, samt å opprettholde bussforbindelsen i sør- og nordgående retning. Våler kommune skal sikre tilfredsstillende bredbåndsdekning i hele kommunen.

9) Sentrum og grendestruktur

Våler kommune har to klart definerte senter: Vålbyen og Braskereidfoss. Kommunen skal legge opp til at grendene fortsatt skal være sterke lokalmiljø, og det tillates spredt boligbygging.